

TERESA KIZIUKIEWICZ

Uniwersytet Szczeciński

ASPEKTY PRAWNEJ ODPOWIEDZIALNOŚCI BIUR RACHUNKOWYCH

Wprowadzenie

Do 2009 roku działalność biur rachunkowych w Polsce była regulowana przez przepisy wydanego na mocy ustawy o rachunkowości Rozporządzenia Ministra Finansów z 18 lipca 2002 roku w sprawie uprawnień do usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych¹. Jednak by zapewnić odpowiednie standardy tej działalności, stało się konieczne sformułowanie określonych wymagań i ograniczeń związanych z funkcjonowaniem takich podmiotów gospodarczych. Zgodnie bowiem z art. 22 Konstytucji RP ograniczenie wolności działalności gospodarczej może nastąpić jedynie pod warunkiem wydania aktu prawnego o randze ustawy. Z tego powodu w ramach dość rozległej modyfikacji polskiego prawa bilansowego w 2008 roku przepisy dotyczące usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych zostały zawarte w ustawie o rachunkowości (uor) w nowym rozdziale 8a *Usługowe prowadzenie ksiąg rachunkowych*². Warto podkreślić, że prowadzenie tej działalności wymaga stosowania się nie tylko do prawa bilansowego, ale także do wymagań innych aktów prawnych. W związku z tym celem opracowania jest

¹ Rozporządzenie Ministra Finansów z 18 lipca 2002 r. w sprawie uprawnień do usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych, DzU 2002, nr 120, poz. 1022, ze zm.

² Ustawa z 18 marca 2008 r. o zmianie ustawy o rachunkowości, DzU 2008, nr 63, poz. 393, ze zm.

wskazanie aspektów odpowiedzialności biur rachunkowych z punktu widzenia wybranych regulacji prawnych oraz ubezpieczenia ich odpowiedzialności z tytułu wykonywanych prac.

1. Usługowe prowadzenie ksiąg rachunkowych jako działalność gospodarcza

Usługowe prowadzenie ksiąg rachunkowych jest działalnością gospodarczą w rozumieniu przepisów o swobodzie działalności gospodarczej³. Zgodnie z tymi przepisami działalnością gospodarczą jest bowiem wykonywana w sposób zorganizowany i ciągły zarobkowa działalność wytwórcza, budowlana, handlowa, usługowa oraz poszukiwanie, rozpoznawanie i wydobywanie kopalin ze złóż, a także działalność zawodowa. Przedmiotem usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych jako działalności gospodarczej jest, w myśl art. 76a ust. 1 uor, świadczenie usług obejmujących wykonywanie czynności przewidzianych art. 4 ust. 3 pkt 2–6 uor, które są przedstawione w tabeli 1. Działalność gospodarczą w tym zakresie mogą wykonywać przedsiębiorcy:

- a) będący osobami fizycznymi uprawnionymi do usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych;
- b) inni, którzy zatrudniają do tego osoby posiadające uprawnienia do usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych.

Niezbędne kwalifikacje osób posiadających uprawnienia do usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych oraz wymagania wobec nich określa art. 76a uor. Według niego do usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych uprawnione są osoby: posiadające certyfikat księgowy⁴, wpisane do rejestru biegłych rewidentów, a także wpisane na listę doradców podatkowych. Warto wspomnieć, że podmioty usługowo prowadzące księgi rachunkowe mogą w swojej działalności korzystać też z pracy osób, które nie mają stosownych uprawnień w tym zakresie. Wówczas jednak musi być zapewniony stały i bezpośredni nadzór osoby uprawnionej nad czynnościami wykonywanymi przez osoby nieuprawnione.

³ Ustawa z 2 sierpnia 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej, DzU 2007, nr 155, poz. 1095, art. 2 i 3.

⁴ Warunki uzyskania certyfikatu są omówione w: *Komentarz do ustawy o rachunkowości*, red. T. Kiziukiewicz, LexisNexis, Warszawa 2009, s. 716–720.

Tabela 1

Rodzaje działalności w ramach usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych*

Działalność	Wykonywane czynności
Prowadzenie ksiąg rachunkowych (art. 4 ust. 3 pkt 2–6)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Dokonywanie na podstawie dowodów księgowych zapisów zdarzeń w księgach rachunkowych w ujęciu chronologicznym i systematycznym 2. Okresowe ustalanie lub sprawdzanie za pomocą inwentaryzacji rzeczywistego stanu aktywów i pasywów 3. Wycena aktywów i pasywów oraz ustalanie wyniku finansowego 4. Sporządzanie sprawozdań finansowych 5. Zgodne z przepisami gromadzenie i przechowywanie dowodów księgowych i pozostałej dokumentacji
Prowadzenie ksiąg podatkowych i innych ewidencji podatkowych ^x (art. 76a ust. 2 pkt 1 i 2)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Prowadzenie ksiąg podatkowych w imieniu i na rzecz podatników, płatników i inkasentów 2. Prowadzenie innych ewidencji podatkowych 3. Udzielanie pomocy (doradztwo) w zakresie sporządzania zeznań i deklaracji podatkowych
Sporządzanie zeznań i deklaracji podatkowych ^x	<ol style="list-style-type: none"> 1. Sporządzanie zeznań i deklaracji podatkowych w imieniu i na rzecz podatników, płatników i inkasentów 2. Udzielanie pomocy (doradztwo) w zakresie sporządzania zeznań i deklaracji podatkowych

* Wymienione czynności mogą wykonywać, oprócz osób posiadających certyfikat księgowy, także osoby wpisane do rejestru biegłych rewidentów oraz na listę doradców podatkowych.

^x Zakres działalności określają przepisy podatkowe, w tym ustawa z 5 lipca 1996 r. o doradztwie podatkowym (DzU 2008, nr 73, poz. 443).

Źródło: opracowanie własne.

Usługi podmiotów uprawnionych są wykonywane na podstawie umów zawieranych z jednostkami gospodarczymi, które zlecają tym podmiotom prowadzenie swoich ksiąg lub inne czynności przewidziane ustawą o rachunkowości (art. 76a ust. 2). Należy przy tym podkreślić, że w myśl jej art. 4 ust. 5 korzystanie z usług biur rachunkowych nie zwalnia kierownika jednostki z odpowiedzialności za wykonywanie określonych ustawą obowiązków w zakresie rachunkowości, w tym także z tytułu nadzoru. Zarówno kierownik, jak i członkowie rady nadzorczej muszą też zadbać, aby sprawozdanie finansowe i sprawozdanie z działalności spełniały wymagania określone w ustawie o rachunkowości.

Zgodnie z uor (art. 76a ust. 2 pkt 1 i 2) przedsiębiorcy, którzy zajmują się usługowym prowadzeniem ksiąg rachunkowych, mogą również wykonywać działalność polegającą na prowadzeniu ksiąg podatkowych i innych ewidencji podatkowych oraz sporządzaniu w imieniu i na rzecz swoich klientów (podatników,

płatników i inkasentów) zeznań i deklaracji podatkowych. Mogą też służyć im pomocą w tych sprawach w zakresie określonym odrębnymi przepisami.

2. Odpowiedzialność za usługowe prowadzenie ksiąg rachunkowych według ustawy o rachunkowości

Odpowiedzialność osób uprawnionych do usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych należy postrzegać na dwóch płaszczyznach. Ustawa o rachunkowości przewiduje bowiem:

- możliwość utraty przez te osoby uprawnień do usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych,
- odpowiedzialność karną za określone czyny.

Osoby uprawnione do usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych mogą utracić swoje uprawnienia, jeżeli po ich nabyciu (otrzymaniu certyfikatu, wpisie do rejestru biegłych rewidentów albo na listę doradców podatkowych) zostaną skazane prawomocnym wyrokiem sądowym za następujące przestępstwa bądź czyny:

- przeciwko wiarygodności dokumentów,
- przeciwko mieniu,
- przeciwko obrotowi gospodarczemu,
- przeciwko obrotowi pieniędzmi i papierami wartościowymi,
- przestępstwa skarbowe, a także
- czyny określone w rozdziale 9 ustawy o rachunkowości (art. 77–79), które są przedstawione w tabeli 2, przy czym nie ma znaczenia fakt, czy spowodowały one szkodę.

W nawiązaniu do tabeli 2 należy podkreślić, iż odpowiedzialność karna za prowadzenie ksiąg rachunkowych (punkt 1 w tabeli), sporządzanie i przedkładanie sprawozdań (punkty 2a i 2b w tabeli) dotyczy także sytuacji, gdy księgi rachunkowe są prowadzone poza siedzibą zarządu (oddziału) jednostki, a więc w biurach rachunkowych.

Jednocześnie uor przewiduje odpowiedzialność osób usługowo prowadzących księgi rachunkowe, jeżeli wykonują one swoją działalność:

- a) bez wymaganych uprawnień (art. 79 pkt 6), przy czym sankcję karną za taki występek przewiduje też ustawa o doradztwie podatkowym (art. 81 ust.1);

b) bez zawarcia umowy ubezpieczenia (art. 76h ust.1) odpowiedzialności ogólnej za wyrządzone szkody w zakresie prowadzenia ksiąg rachunkowych i wykonywania czynności doradztwa podatkowego (art. 79 pkt 7).

W obydwu przypadkach kara według uor może mieć postać grzywny albo ograniczenia wolności, natomiast według ustawy o doradztwie podatkowym karą jest wyłącznie grzywna.

Tabela 2

Czyny i kary według ustawy o rachunkowości (art. 77–79)

Czyn	Odpowiedzialny	Kara
1	2	3
1. W odniesieniu do ksiąg rachunkowych: – nieprowadzenie ksiąg rachunkowych – prowadzenie niezgodne z przepisami ustawy – zamieszczenie w księgach nierzetelnych danych	Osoba odpowiadająca za prowadzenie ksiąg rachunkowych	Pozbawienie wolności do lat 2 lub grzywna albo obie kary łącznie
2. W odniesieniu do sprawozdania finansowego: a) w zakresie jego sporządzania: – niesporządzenie sprawozdania – sporządzenie niezgodne z przepisami ustawy – ujęcie nierzetelnych danych	Osoba odpowiadająca za właściwe sporządzenie sprawozdania finansowego	Pozbawienie wolności do lat 2 lub grzywna albo obie kary łącznie
b) w zakresie badania rocznego sprawozdania finansowego: – niepoddanie badaniu przez biegłego rewidenta – niedopuszczenie biegłego rewidenta do pełnienia obowiązków – nieudzielenie biegłemu rewidentowi prawdziwych informacji, wyjaśnień lub oświadczeń albo udzielenie takich, które są nieprawdziwe	Kierownik jednostki, osoba odpowiedzialna za wykonanie obowiązków z zakresu rachunkowości, inne osoby	Grzywna albo kara ograniczenia wolności
c) niezłożenie rocznego sprawozdania finansowego do publikacji	Kierownik jednostki	jw.
d) niezłożenie rocznego sprawozdania finansowego lub sprawozdania z działalności we właściwym rejestrze sądowym	jw.	jw.
e) uniemożliwienie dostępu do rocznego sprawozdania finansowego, sprawozdania z działalności, opinii wraz z raportem biegłego rewidenta, jeżeli sprawozdanie podlegało badaniu*	jw.	jw.

1	2	3
3. Sporządzenie niezgodnej z rzeczywistością opinii o sprawozdaniu finansowym i o księgach rachunkowych, na których podstawie ją opracowano, a także o sytuacji finansowo-majątkowej jednostki: – umyślne	Biegły rewident	Pozbawienie wolności do lat 2 lub grzywna albo obie kary łącznie
– nieumyślne		Grzywna albo ograniczenie wolności

* Obowiązek taki mają spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych, spółki akcyjne, spółdzielnie. Przedstawiają one sprawozdania odpowiednio: wspólnikom, akcjonariuszom lub członkom najpóźniej na 15 dni przed zgromadzeniem wspólników, walnym zgromadzeniem akcjonariuszy lub członków (przedstawicieli członków) spółdzielni. Spółki akcyjne udostępniają ponadto sprawozdania rady nadzorczej lub komisji rewizyjnej.

Źródło: opracowanie własne.

3. Odpowiedzialność biur rachunkowych na mocy innych regulacji prawnych

Oprócz odpowiedzialności wynikającej z przepisów ustawy o rachunkowości z usługowym prowadzeniem ksiąg rachunkowych wiąże się też odpowiedzialność wynikająca z innych regulacji prawnych⁵, a w szczególności z:

- kodeksu karnego skarbowego (k.k.s.),
- kodeksu karnego (k.k.),
- kodeksu cywilnego (k.c.),
- ze znowelizowanej ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu.

Odpowiedzialność wynikającą z **k.k.s.** może ponosić osoba prowadząca księgi w biurze rachunkowym z tytułu ich nieprowadzenia (art. 60 par. 1), jak też nierzetelnego, czyli niezgodnego z rzeczywistością lub wadliwego, a więc niezgodnego z prawem prowadzenia ksiąg, jeżeli działania te mają charakter umyślny (art. 61 par. 1 i 3). K.k.s. przewiduje za to karę grzywny (do 240 stawek dziennych).

⁵ Por. J. Szostak, A. Bardońska, *Ten, kto usługowo prowadzi księgi, odpowiada za popełnione błędy*, „Rzeczpospolita” – „Dobra firma” 5.10.2009, s. 8.

Zgodnie z zapisami **k.k.** prowadzący biuro rachunkowe ponosi, jako przedsiębiorca, odpowiedzialność karną, jeżeli:

- a) zajmując się na podstawie umowy sprawami majątkowymi lub działalnością innego podmiotu (osoby prawnej, fizycznej, jednostki organizacyjnej niemającej osobowości prawnej), wyrządzi temu podmiotowi znaczną szkodę majątkową wskutek nadużycia udzielonych mu uprawnień bądź niedopełnienia obowiązków (art. 296 par. 1);
- b) wyrządzi szkodę spowodowaną nieprowadzeniem dokumentacji działalności gospodarczej albo prowadzeniem tej dokumentacji nierzetelnie, niezgodnie z prawdą, na przykład niszcząc, usuwając, ukrywając, przerabiając lub podrabiając dokumenty (art. 303 par. 1).

Za czyn wymieniony w art. 296 par. 1 k.k. może grozić kara do 5 lat pozbawienia wolności, przy czym w sytuacji, gdy działania te miały na celu osiągnięcie korzyści, kara może wynosić do 8 lat (art. 296 par. 2), natomiast w wypadku wielkich rozmiarów szkody (powyżej 1 mln zł) według art. 115 par. 5–7 k.k. jest przewidziana kara 10 lat pozbawienia wolności (art. 296 par. 3). Za czyn wymieniony w art. 303 par. 1 k.k. może grozić kara do 3 lat pozbawienia wolności, jeśli zaś wyrządzona szkoda miała znaczny rozmiar (powyżej 200 000 zł) – do 5 lat pozbawienia wolności (art. 303 par. 2).

Warto podkreślić, że na mocy k.k. odpowiedzialność ma miejsce wyłącznie w razie wystąpienia szkody. Inne jest natomiast podejście we wcześniej omówionych przepisach. Wspomniany wcześniej k.k.s. nie uzależnia bowiem poniesienia odpowiedzialności od wystąpienia szkody. Według niego podstawą do ukarania jest sam fakt umyślnego nieprowadzenia ksiąg lub naruszenia reguł ich prowadzenia przez sprawcę. Jeszcze inne jest podejście do odpowiedzialności w uor, zgodnie z którą – jak wspomniano wcześniej – decydujące znaczenie ma sam fakt wystąpienia czynów określonych w jej artykułach 77–79 bez względu na wyrządzenie szkody, przy czym umyślność działania jest brana pod uwagę tylko w stosunku do czynów określonych w artykułach 77 i 79.

Oprócz odpowiedzialności na mocy przepisów zawartych we wspomnianych kodeksach i uor biuro rachunkowe może ponieść odpowiedzialność wynikającą z zapisów **k.c.**⁶. Klient (przedsiębiorca), który z winy biura rachunkowego poniósł sankcję karną lub administracyjną, na przykład z tytułu zaległości podatkowych, może bowiem wystąpić na drogę **powództwa cywilnego** i dochodzić od

⁶ Por. J. Szostak, A. Bardońska, *op.cit.*, s. 8.

biura odszkodowania. Podstawę prawną stanowi art. 471 k.c., dotyczący odpowiedzialności kontraktowej. Artykuł ten stanowi, że biuro musi naprawić szkodę wyrządzoną klientowi (przedsiębiorcy) wskutek niewykonania lub niewłaściwego wykonania umowy zawartej o usługowe prowadzenie ksiąg rachunkowych. Klient bowiem jako podatnik odpowiada za swoje zobowiązania, w tym podatkowe, mimo powierzenia prowadzenia ksiąg biura rachunkowemu. Jeżeli zatem niewłaściwe wywiązywanie się biura z zawartej umowy naraziło go na szkodę, może on na podstawie prawa cywilnego dochodzić odszkodowania przed sądem powszechnym.

Nowy zakres obowiązków i związanej z nimi odpowiedzialności nałożyła na biura rachunkowe **nowelizacja ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu**⁷. Zgodnie z nią biura rachunkowe zostały zaliczone do tzw. instytucji obowiązanych, które muszą stosować środki bezpieczeństwa finansowego, takie jak:

- identyfikacja oraz weryfikacja klienta i rzeczywistego beneficjenta;
- monitoring i analiza dokonywanych transakcji, ze zwróceniem uwagi na transakcje ponadprogowe;
- badanie źródeł pochodzenia wartości majątkowych;
- analiza ryzyka pod kątem prania brudnych pieniędzy i finansowania terroryzmu w celu określenia obszarów ryzyka sprzyjających przestępczości, na przykład: niewielkie dochody bądź straty przy wysokich przychodach, gwałtowny wzrost przychodów w kolejnych okresach, branże wysokiego ryzyka (paliwo, złom, tekstylia, zwłaszcza wschodnie, reklama, doradztwo, marketing, budownictwo);
- informowanie generalnego inspektora informacji finansowej (GIIF) o podejrzeniu popełnienia takich czynów⁸.

W związku z tym biura rachunkowe mają obowiązek opracowania procedur wewnętrznych w tym zakresie i odpowiedniego przeszkolenia pracowników. Za niewywiązywanie się z określonych ustawą obowiązków są przewidziane administracyjne kary finansowe do 750 tys. zł, a w przypadku nieprzeszkolenia pracowników – do 100 tys. zł.

⁷ Ustawa z 7 października 2009 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu, DzU, nr 166, poz. 1317.

⁸ Por. A. Pokojska, *Biura rachunkowe będą musiały informować o podejrzanym transakcjach klientów*, „Rzeczpospolita” – „Dobra Firma” 6.10.2009, s. 4.

4. Obowiązek ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej podmiotów usługowo prowadzących księgi rachunkowe i ewidencje podatkowe oraz wykonujących czynności doradztwa podatkowego

Przedsiębiorcy prowadzący usługowo księgi rachunkowe ponoszą odpowiedzialność w granicach przewidzianych przepisami prawa cywilnego. W związku z tym, że ich działalność w zakresie usługowego prowadzenia ksiąg może spowodować szkody wynikające z ich działań albo zaniechań, podlegają oni obowiązkowi ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej w tym zakresie. Zgodnie więc z art. 76h ust. 1 uor muszą zawrzeć umowę ubezpieczenia OC na zakres prowadzonej działalności. Sprecyzowanie zasad obowiązkowego ubezpieczenia OC należy do kompetencji ministra właściwego do spraw instytucji finansowych. W drodze rozporządzenia określa on szczegółowy zakres obowiązkowego ubezpieczenia, termin powstania obowiązku ubezpieczenia i minimalną sumę gwarancyjną z uwzględnieniem specyfiki działalności i zakresu wykonywanych zadań. Wymienione kwestie reguluje obecnie Rozporządzenie Ministra Finansów z 16 grudnia 2008 roku w sprawie obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej przedsiębiorców wykonujących działalność z zakresu usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych⁹, które weszło w życie z dniem 1 stycznia 2009 r. Określono w art. 76h ust. 1 uor obowiązkowi ubezpieczenia nie podlegają przedsiębiorcy, biegli rewidenci oraz doradcy podatkowi, którzy ubezpieczyli się od odpowiedzialności cywilnej za szkody związane z wykonywaniem tych zawodów w zakresie czynności wymienionych w tabeli 1 (art. 76a ust. 3 uor).

Obowiązek ubezpieczenia powstaje nie później niż w dniu poprzedzającym datę rozpoczęcia działalności usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych. Jeżeli zatem podmiot świadczący usługi rozpoczyna działalność na przykład 10 marca danego roku, to umowa ubezpieczenia OC musi zostać zawarta nie później niż 9 marca tego roku.

Ubezpieczenie OC obejmuje wszystkie szkody spowodowane działaniem lub zaniechaniem ubezpieczonych przedsiębiorców wykonujących działalność w zakresie usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych, w tym także przedsiębiorców, którzy prowadzą działalność w zakresie czynności doradztwa podat-

⁹ Rozporządzenie Ministra Finansów z 16 grudnia 2008 r. w sprawie obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej przedsiębiorców wykonujących działalność z zakresu usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych, DzU 2008, nr 234, poz. 1576.

kowego. Ubezpieczenie to nie obejmuje następujących wyrządzonych przez ubezpieczonego szkód:

- a) powodujących uszkodzenie, zniszczenie lub utratę mienia małżonka, wstępnego, zstępnego, rodzeństwa, powinowatych w tej samej linii lub stopniu, osoby przysposobionej i jej małżonka, a także osoby pozostającej z ubezpieczonym we wspólnym pożyciu;
- b) wyrządzonych przez ubezpieczonego, który utracił uprawnienia do usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych i czynności doradztwa podatkowego, przy czym nie dotyczy to szkody wyrządzonej do momentu utraty uprawnień;
- c) polegających na zapłacie kar umownych;
- d) będących wynikiem działań wojennych, stanu wojennego, rozruchów, zamieszek oraz aktów terroru.

Warto podkreślić, że poza wymienionymi przypadkami zakład ubezpieczeń nie może wprowadzić żadnych innych umownych ograniczeń w zakresie wypłaty odszkodowań.

Minimalna suma gwarancyjna dla jednego zdarzenia, którego skutki są objęte umową ubezpieczenia, zależy od zakresu działalności ubezpieczonego. Przedsiębiorcy uprawnieni do usługowego prowadzenia ksiąg mogą bowiem, jak wcześniej wspomniano, wykonywać także czynności doradztwa podatkowego. Spowodowane tym zróżnicowanie minimalnych sum gwarancyjnych przedstawiono w tabeli 3.

Tabela 3

Minimalne sumy gwarancyjne ubezpieczenia OC [euro]

Zakres działalności	Minimalna suma gwarancyjna
Prowadzenie wyłącznie ksiąg rachunkowych	10 000
Wyłącznie doradztwo podatkowe	5 000
Prowadzenie ksiąg rachunkowych i doradztwo podatkowe	15 000

Uwaga: Równowartość w złotych kwot podanych w tabeli w euro jest obliczana według średniego kursu euro, który ogłosił NBP po raz pierwszy w roku, w którym została zawarta umowa ubezpieczenia OC. Jeżeli zatem umowa jest zawierana w kwietniu 2009 roku, to do przeliczenia przyjmuje się średni kurs euro, który ogłosił NBP po raz pierwszy w tym roku. Jeżeli to był przykładowo 2 stycznia, to średni kurs z tego dnia przyjmuje się do przeliczeń w odniesieniu do umów ubezpieczenia OC zawartych w tym roku.

Źródło: opracowanie własne.

Uwagi końcowe

Z przedstawionych rozważań wynika, że odpowiedzialność prawną z tytułu usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych można rozpatrywać z dwóch punktów widzenia. Z jednej strony wynika ona z przepisów ustawy o rachunkowości, które są *stricte* związane z prowadzeniem ksiąg rachunkowych w zakresie określonym w jej art. 4 ust. 3 pkt 2–6 i odnoszą się głównie do osób uprawnionych (osoby posiadające certyfikat księgowy, osoby wpisane do rejestru biegłych rewidentów bądź na listę doradców podatkowych) jako bezpośrednio odpowiedzialnych. Z drugiej strony jest to odpowiedzialność przedsiębiorców zajmujących się usługowym prowadzeniem ksiąg rachunkowych jako działalnością gospodarczą, przy czym mogą oni, ale nie muszą, być uprawnieni do wykonywania czynności z zakresu prowadzenia ksiąg rachunkowych. Jednak w tym drugim przypadku muszą do tych czynności zatrudniać osoby posiadające stosowne uprawnienia. Na odpowiedzialność prawną przedsiębiorców prowadzących omawianą działalność należy więc spojrzeć szerzej, uwzględniając inne regulacje prawne, co jednak nie oznacza, że osoby zajmujące się *stricte* prowadzeniem ksiąg rachunkowych nie będą podlegać niektórym z tych przepisów, jak na przykład przepisom k.k.

Warto jednocześnie podkreślić, że w związku z zatrudnianiem w biurach rachunkowych pracowników, wśród których mogą być zarówno osoby uprawnione do usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych, jak i osoby bez takich uprawnień, może zdarzyć się sytuacja, kiedy przedsiębiorcy będą występować z roszczeniami w stosunku do pracowników niewłaściwie wykonujących swoje obowiązki, zwłaszcza gdy naraziło to tych przedsiębiorców na straty. Na mocy art. 114 kodeksu pracy (k.p.) oraz na zasadach przewidzianych w jego art. 120 par. 2 biuro rachunkowe może bowiem dochodzić odszkodowania od swojego pracownika, jeżeli wskutek niewykonania lub niewłaściwego wykonania przez niego obowiązków zostało ono narażone na szkodę. Egzekwując odpowiedzialność od pracownika, przedsiębiorca jako pracodawca musi jednak mieć na uwadze następujące ograniczenia prawne:

- a) biuro, jako pracodawca, odpowiada za szkodę spowodowaną przez pracownika wobec osoby trzeciej;
- b) nie można obciążyć pracownika odpowiedzialnością, jeżeli działał on na wyraźne polecenie pracodawcy;
- c) określenie odpowiedzialności pracownika wymaga ustalenia, czy pracownik miał świadomość sprzeczności swoich działań z przepisami prawa,

przy czym jest to ściśle związane z kwalifikacjami danego pracownika; inna bowiem będzie odpowiedzialność wykwalifikowanego księgowego, a inna pracownika bez kwalifikacji w tym zakresie.

W podsumowaniu należy zauważyć, że mówiąc o odpowiedzialności prawnej biur rachunkowych, trzeba rozgraniczać odpowiedzialność osób uprawnionych, które są pracownikami tych biur, od odpowiedzialności przedsiębiorców świadczących usługi prowadzenia ksiąg rachunkowych, czyli osób prowadzących te biura. Co prawda ich odpowiedzialność może być rozpatrywana na podobnych płaszczyznach, a mianowicie odpowiedzialności karnej, cywilnej i administracyjnej, jednak różny będzie charakter i zakres ich odpowiedzialności w ramach poszczególnych płaszczyzn.

Literatura

- Komentarz do ustawy o rachunkowości*, red. T. Kiziukiewicz, LexisNexis, Warszawa 2009.
- Pokojka A., *Biura rachunkowe będą musiały informować o podejrzanych transakcjach klientów*, „Rzeczpospolita” – „Dobra firma”, 6.10.2009.
- Rozporządzenie Ministra Finansów z 16 grudnia 2008 r. w sprawie obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej przedsiębiorców wykonujących działalność z zakresu usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych, DzU 2008, nr 234, poz. 1576.
- Rozporządzenie Ministra Finansów z 18 lipca 2002 r. w sprawie uprawnień do usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych, DzU 2002, nr 120, poz. 1022, ze zm.
- Szostak J., Bardońska A., *Ten, kto usługowo prowadzi księgi, odpowiada za popełnione błędy*, „Rzeczpospolita” – „Dobra Firma” 5.10.2009.
- Ustawa z 18 marca 2008 r. o zmianie ustawy o rachunkowości, DzU 2008, nr 63, poz. 393, ze zm.
- Ustawa z 2 sierpnia 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej, DzU 2007, nr 155, poz. 1095.
- Ustawa z 29 września 1994 r. o rachunkowości, DzU 2009, nr 152, poz. 1223.

Ustawa z 7 października 2009 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu, DzU 2009, nr 166, poz. 1317.

*prof. zw. dr hab. Teresa Kiziukiewicz
Uniwersytet Szczeciński
Wydział Nauk Ekonomicznych i Zarządzania
Instytut Rachunkowości
ul. Mickiewicza 64, 71-101 Szczecin
tkiz@wneiz.pl*

THE ASPECTS OF LEGAL RESPONSIBILITY OF ACCOUNTING FIRMS

Summary

Bookkeeping service is an economic activity according to the Freedom of Economic Activity Act. The scope of this activity, its ways and conditions are regulated in the Accounting Act. The Accounting Act also regulates the responsibility of accounting firms for proper bookkeeping services. Apart from the responsibility stipulated in the Accounting Act, accounting firms and their members are subject to legal responsibility regulated in the following acts: the Fiscal Penal Code, the Penal Code, the Civil Code, the new Anti-Money Laundering and Financing of Terrorism Act. This paper presents the aforementioned issues.

Translated by Piotr Kiziukiewicz